ABDÜLVÂHİD BİN MUHAMMED (Ebü'l-Ferec)

Hanbelî mezhebindeki hadîs, tefsîr, fıkıh, usûl-i fıkıh âlimlerinin meşhûrlarından. Hikmetli sözler söyleyen, gayet güzel va'z veren, kerâmetler sahibi bir zât. İsmi, Abdülvâhid bin Muhammed bin Ali bin Ahmed eş-Şîrâzî el-Makdisî ed-Dimeşkî el-Ensârî es-Sa'dî el-Abbâdî el-Hazrecî'dir. Künyesi ise Ebü'l-Ferec'dir. Irakî ve Makdisî lakablarıyla tanınır. Horasan şehrinde doğmuş olup, doğum târihi bilinmemektedir. İlim tahsili için çok gayret gösterip uzun seyahatler yapmış, çeşitli konularda kitap te'lîf etmiştir. 486 (m. 1093) senesi, Zilhicce ayının onsekizinci günü Şam'da vefât etmiş ve Bâb-üs-Sagîr mezarlığına defnedilmiştir. Kabri meşhûr olup, ziyâret edilmektedir.

Ebü'l-Ferec (radıyallahü anh) Bağdad'da zamanının en büyük âlimlerinden Kâdı Ebû Ya'lâ'dan, Hanbelî fıkhının ince bilgilerini öğrenmiş ve büyük fıkıh âlimi olmuştur. Ebû Ya'lâ'nın derslerinde, fıkıh usûlü ve fürûu hakkında devamlı notlar alıp, kitap hâline getirmiş ve onun yazmış olduğu kitapları genişletmiştir.

Şam'a gitti. Kudüs'de bir müddet ikâmet etti ve Hanbelî mezhebini yaydı. Sonra Dımeşk'a geldi. Kendine muhalif olan kimselerle yaptığı ilmî münâzaralarda kuvvetli delîller getirerek, sözlerinin doğruluğunu isbât etti ve üstünlüğünü kabûl ettirdi. Burada pekçok kimse kendisinden istifâde etti. Ayrıca Ebû Hasen Simsâr ve Ebû Osman es-Sâbûnî ve başkalarından ilim de öğrendi. Kendisinden de birçok kimse ilim öğrenip, sohbetinde bulundu. Burada va'zlarıyla meşhûr oldu. Zamanının en büyük âlimlerinden olan Ebü'l-Ferec; ilmiyle amel eden, güzel huylu, herkesle iyi geçinen, güler yüzlü, ihsânı bol, Peygamberimizin (aleyhisselâm) sünnetine uyan, çok ibâdet eden, haramlardan kaçınan, şüphelilerden uzaklaşan, ârif, kerâmetler sahibi, duâsı makbûl olan ve Allahü teâlânın sevgili bir kulu idi. Hızır (aleyhisselâm) ile görüşmüş, onunla sohbetler yapmıştır.

Ebü'l-Ferec (radıyallahü anh) kerâmetler sahibi idi. Dımeşk (Şam) emîri Teteş, ona çok hürmet eder, rızâsını ve duâsını alırdı. Zamanının sultanı Bağdâd'a geldiği zaman, Teteş de Bağdad'a gitmek istedi. Bunun üzerine Ebü'l-Ferec'e (radıyallahü anh) gelerek selâmetle gidip gelmesi için duâ etmesini istedi. O da duâ etti. Teteş Bağdad'a gitti geldi. Ebü'l-Ferec'in duâsının bereketlerini açıkça gördü ve duâ edildiği şekilde rahata ve ni'metlere kavuştu.

İkinci bir defa da, sultan kardeşiyle beraber Bağdad'da bulunurken Teteş'i çağırttırdı. Teteş de Ebü'l-Ferec'i (radıyallahü anh) buldu. Sultânın yanına çağrıldığını ve bundan korktuğunu anlatıp, duâsını istedi. Ebü'l-Ferec "Sen onu bir daha görmezsin ve bir daha da onunla bir araya gelmezsin" buyurdu. O sırada sultan Bağdad'da idi. Teteş yola çıkacağı zaman Ebü'l-Ferec, "Sen onu göremiyeceksin" buyurdu. Teteş, Hîte'ye varınca, Bağdad'da sultânın vefât ettiği haberini aldı. Bağdad'a gitmekten vazgeçip, tekrar Dımeşk'a döndü.

Devlet adamlarından ba'zıları, doğru sözlülüğü ve hakîkati beyânı sebebiyle Ebü'l-Ferec'e (radıyallahü anh) düşmanlık ediyor, eziyet veriyorlardı. Ebü'l-Ferec de bunların işini Allahü teâlâya havale edip, duâ etti. Sonunda da şöyle buyurdu: "Onlara bir şey attım (duâ ettim), fakat isâbet etmedi." Bir gece, dostlarıyle otururken "Falan kimseye isâbet etti ve helak oldu" buyurdu. On gün sonra, söylediği zâtın vefât haberi geldi ki, Ebü'l-Ferec'in (radıyallahü anh) haber verdiği geceydi.

Ebü'l-Ferec (radıyallahü anh), birgün va'z ederken, o kadar güzel konuşuyordu ki, orada bulunanlardan biri aşka geldi, bir nâra attı ve oracıkta vefât etti. Buna herkes şâhid oldu. Ebü'l-Ferec'in üstünlüğü ve va'z etmekteki ilim ve ma'rifeti her yere yayıldı. Kendisine muhalif olanlar, "Nasıl bir iş yapalım ki, bizim de meclisimizde bir kimse ölsün. Şimdiye kadar hiç kimse bizim meclisimizde aşka gelip ölmedi" dediler. Garip bir adam buldular, ona on dirhem para verip, "Sen meclisimizde bulun. Meclis tamam olduğu zaman büyük bir nâra at, sonra hiç konuşma ve hareket etme. Biz seni öldü deriz. Sonra seni bir eve götürürüz, geceleyin de sen bu şehirden çıkar başka bir yere gidersin" dediler. Aynı konuştukları gibi yaptılar. O kimse müthiş bir nâra attı. Onlar da "Öldü" dediler ve bir eve taşıdılar. O eve, bir zât geldi. Bu ölü numarası yapan kimsenin sağına-soluna dokundu ve canını acıttı. Hîlekâr kimse, canı yanınca acıyla bağırdı. "Aaaa! Yaşıyor, yaşıyor!" diye bağırıştılar. Orada bulunanları bir gülme aldı ve böylece hileleri anlaşıldı.

Nâsıh, şeyh Muvaffakaddîn el-Makdisî'nin şu sözlerini nakletti: Biz hepimiz, Ebü'l-Ferec'in (radıyallahü anh) bereketlerine kavuştuk: Ebü'l-Ferec, Kudüs'den Bağdad'a teşrîf ettiği zaman, onun geldiğini haber alan müslümanlar, onu akın akın gelip ziyâret ettiler. O zaman dedem Kudâme, kardeşine "Gel bu zâtı ziyârete gidelim. İnşâallah bu zât bize duâ buyurur da kurtuluruz" dedi. Ebü'l-Ferec'i ziyârete gittiler. Evvelâ söze Kudâme başlayıp; "Efendim! Allahü teâlânın, Kur'ân-ı kerîmin hıfzını bana kolaylaştırması için duâ buyurmanızı rica ediyorum" dedi. Ebü'l-Ferec de ona duâ buyurdu. Kardeşi bir şey istemedi ve eski hâli üzerinde kaldı. Kudâme ise, Kur'ân-ı kerîmi kolayca ezberledi ve Ebü'l-Ferec hazretlerinin duâsı bereketiyle büyük hayırlara kavuştu."

Birçok kıymetli eserler yazmıştır. Onlardan ba'zıları şunlardır:

1-El-Cevâhirü fî tefsîr-ül-Kur'ân: Otuz cildlik tefsîr kitabıdır. Kızı Ümmü Zeynüddîn, bu tefsîr kitabını ezberlemiştir. 2-El-Müntehâb, 3-El-İzâh-ül-mebhec (Hanbelî fıkhına dâirdir.) 4-El-Burhân fî usûliddîn 5-Muhtasar fil-hudûd 6-Et-Tebsîrâtü fî usûliddîn 7-Mesâil-ül-imtihân.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-ı Hanâbile cild-2, sh. 248

2) Tabakât-ı Hanâbile (Zeyli) cild-2, sh. 68

3) Tabakât-ül-müfessirîn cild-1 sh. 360

4) Tezkiret-ül-huffâz cild-3, sh. 1199

5) Şezerât-üz-zeheb cild-3, sh. 378

6) Mu'cem-ül-müellifîn cild-6, sh. 212